

PHDr. BOTT DOMONKOS LÍVIA, PhD.

SZUBURBANIZÁCIÓ és KULTÚRA

Kutatási jelentés 2019

Csallóköz szuburbán régióinak kultúrája

SZUBURBANIZÁCIÓ ÉS KULTÚRA

Csallóköz szuburbán régióinak kultúrája

KULTÚRA SUBURBÁNNYCH REGIÓNOV ŽITNÉHO OSTROVA

(kutatási összefoglaló)

A fővárosi szuburbanizáció hatása a Csallóköz regionális kultúrájára nézve a nemzeti kisebbségek kultúrájának adottságai mellett Szlovákiában

*Vplyv suburbanizácie hlavného mesta na regionálnu kultúru Žitného ostrova
v podmienkach kultúry národnostných menšín na Slovensku*

„Az új házba az új álmokkal történelem és kultúra is érkezik.” Bachelard

FutuReg PT, 2019

PhDr. Bott Domonkos Livia, PhD.

A tanulmányt a Kisebbségi Kulturális Alap támogatta

BEVEZETÉS

A szuburbanizáció (városszétfolyás) ok és okozati fokozatainak pontos behatárolása Pozsony és környéke esetében korántsem egyszerű és egyértelmű feladat. A vizsgált terület, a Duna menti síkság földrajzilag egy természetes folyami szigetet képez a Kis-Duna és Duna közt. Ez a lokalitás kezdetektől fogva jelentős mezőgazdasági terület volt. A sorsa a térségi viszonyokat illetően viszont Pozsony, Budapest és Bécs közelsége miatt meg van pecsételve. A CENTROPE¹ földrajzi régiójában helyezkedik el, ezért is olyan fontos térsége az EÚ-nak. A gazdasági mutatók évente növekednek, a munkapiac viszonylag erős, az ipar és a szolgáltatások is Pozsonyban jelentősen vannak képviselve. Viszont a lakosok életminősége kérdésessé válik, miután elköltöznek a főváros szuburbán térségébe, rájönnek, hogy az élet máshogy néz ki, mint ahogy azt elképzelték.² Hiányoznak az alapvető szolgáltatások a településen, vagy a szükséges infrastruktúra, valamikor pedig a közösségi élet is stagnál, mint a szociális kapcsolat, kulturális tér és közélet. Vajon képes-e a nemzeti kultúra és a regionális kultúra, mint a nemzetgazdaság úgyn. terciális, számmal nem kifejezhető ágazata³ megmenteni a hanyatló a szuburbán térség településeit a főváros árnyékában? Erre keresi a kutatás is a választ regionális, csallóközi viszonylatban. A fővárosi munkahelyre történő napi ingázás gyors kezdeteket vett a szocialista korszak áttörésével 1989 után (Sýkora, 2003). Az agglomerációs gyűrű⁴ kiterjedésének köszönhetően a kezdetleges pár kilométer immár 30 – 40 kilométeres sávra szélesedett ki a pozsonyi előváros irányából a Dunamenti-síkság felé keleti irányba, egészen Csallóköz központjáig, Dunaszerdahelyig, a járási központig.

Az elővárosi lét formájával megjelölt emberek aktív, produktív életkorban vannak, jellemzőik, hogy kisgyermekesek, családjuk van és olyan távolságban laknak a fővárostól, hogy nap mint nap ingázhassanak munkahelyükre. Ez a tanulmány a kutatás során két tipikus célcsoporttal dolgozik, a szatelit-településeket⁵ Pozsony környékén az eredeti csallóközi lakosokra úgynevezett „őslakosokra” és szuburbán „betelepültekre”⁶ osztja a demográfiai és gazdasági mutatók kontextusában.

A *szuburbanizáció és kultúra c.* kutatás célja volt a regionális kultúra helyzetének felmérése a csallóközi szuburbán viszonylatban, illetve olyan kapcsolatok keresése a lakosok elégedettségének és lojalitásának mértéke valamint a regionális kultúra közt, melyek régiófejlesztési kérdésként is jelen vannak. A kutatási összefoglaló leírja annak hatását, hogyan képes a szuburbanizáció során szervezetlen emberi tevékenység befolyásolni a regionális kultúrát, teret, környezetet illetve gazdaságot a pozsonyi elővárosi térség esetében. A kutatás kérdőíves felmérés segítségével igyekszik megtalálni a válaszokat illetve összefüggéseket keresni az „alvó kertvárosok” modern jelenségei közt. Megfogalmaz ajánlásokat is a *szuburbia*k regionális fejlesztésével kapcsolatban is.

A SZUBURBANIZÁCIÓ ELMÉLETI HÁTTERE

Az EÚ tagállamai közül Hollandia, Németország, Anglia küzd leginkább a szuburbanizációval, legjellemzőbb módon a fővárosok közelében, de a nagyvárosok agglomerációira is mindinkább jellemzőek a szuburbanizáció hatásai. Az Európai Unió, egészében támogatja a területek harmonikus fejlődését, melyet szociális, gazdasági és területi összetartással – kohézióval - érhet el. Elsősorban az egyes regionális különbségek (diszparitások) szintjeinek csökkentésére valamint az elmaradottság nagyságára összpontosít hátrányos helyzetű régiókban (Pawera, 2013). Ebben a természetes fejlődésben a szuburbanizáció következő impulzusokat és hatásokat ad, melyek a fejlődés irányát határozzák meg. (Bott Domonkos, 2019)

Az 1970-es évek végétől Észak-Amerikában, majd Nyugat-Európában is számos kutatás vizsgálta a szuburbanizáció folyamatainak, valamint a városi és vidéki peremzóna átalakulásának a mezőgazdaságra, a

¹ Centrope egy eurorégió, amely 4 gazdaságilag gyorsan fejlődő közép -európai országot foglal magába, Csehországot, Szlovákiát, Lengyelországot s Magyarországot, amely a stredoeurópských krajín, Česka, Maďarska, Rakúska a Slovenska..

² Szuburbanizáció Csehországban. online <http://www.suburbanizace.cz/teorie.htm>

³ A nemzetgazdaság harmadik szektora a szolgáltatás, mely a kultúrát is magába foglalja, az Európai komiszió 2007-ben ismerte el a regionális gazdaság fejlődésének elemként <https://www.euroekonom.sk/ekonomika/narodne-hospodarstvo/sektory-narodneho-hospodarstva/>

⁴ Az **agglomeráció** olyan egy- vagy többközpontú urbanizált településrendszer, amelyben a központot és a közvetlen vonzáskörzetébe tartozó településeket szoros kulturális, gazdasági, kommunális és szolgáltatási kapcsolatok jellemzik

⁵ Az orosz szakirodalomból származó „szatelit” kifejezés a szocializmus kertvárosaira a szláv környezetben használt megjelölés a szuburbanizált településekre

⁶ az újonnan betelepült és régi telepés azaz „novousadlík” és „starousadlík” szlovák használatban, a szuburbán lakosok által magukra használt kifejezés, mely időben meghatározza az ittélüket

területhasználatra, a környezetre és a társadalomra vonatkozó hatásait, konfliktusait és ezek település-földrajzi következményeit, mint például a dszentrifikáció⁷ vagy a szociális lakások helyzete (Musterd,1991).⁸

Myrdal (1957) szerint a területi fejlettség-fejletlenség kapcsolata, a gazdaság általános állapota az etnikumok regionális szerepétől is függhet. A centrum-periféria közötti kapcsolatot a második világháború utáni évtizedekben kezdték gazdasági szempontból is elemezni. A periféria-kutatások megállapítása szerint az elmaradott területek gazdasági hátrányát elsősorban kulturális fordulattal lehet elősegíteni, ugyanis a lemaradás kulturális alapú hátrányt is magában foglal. Ezek az identitást igazoló kérdések és javaslatok a kutatásban is megmutatkoztak.

A szuburbanizáció jelentős területi, környezeti és társadalmi változásokat idéz elő, különösen olyan helyeken, ahol a térhasználat nem reagál az új társadalmi és gazdasági körülményekre, s ez kihat a nemzeti kisebbségek migrációjára is a szuburbán zónában. (Tamaru, 2011) A „modern falvak” vagy az „alvó városok” olyan városrészekben helyezkednek el, amelyek sok esetben nem nyújtanak szükséges szolgáltatásokat, amelyekhez a főváros vagy más városok lakosai eddig hozzászokhattak (pl. iskolai létesítmények, egészségügyi szolgáltatások). Egyes esetekben azonban a szuburbán falvak nem tartják meg a tipikus vidéki jellemzőiket, például a templomot, a vendéglőt vagy a parkot. Másrészt gyakran hiányoznak azok a tipikus városi jellemzők, amelyek a várostervezésben és az városi dizájnban általában jelen vannak. Mivel az ilyen települések növekedése a legtöbb esetben nem stratégiaileg tervezett, a demográfiai növekedés egyes esetekben meghaladja a 85–100% -ot (Bott Domonkos, 2018).

Az utóbbi évtizedekben Kína is intenzíven foglalkozik a külvárosi szuburbán közösségekkel, mivel Kínában a szuburbanizáció nemcsak a nagyvárosokban jelent meg. Egyre népszerűbbé válik városi életmódként, mivel a lakosokkal együtt a termelő üzemek és nagyobb vállalkozások is elköltöznak a külvárosokba. (Sainan Lin, 2014). Ezen felül, a Nyugat-Európa és az Egyesült Államok agglomerációi tekintetében a globális felelősségteljes környezettervezés koncepciója is előtér. () Valamint Kínában (Sainan Lin, 2014) jelen van az ilyenfajta tevékenységek központi ellenőrzése, a helyi történelemhez és kultúrához való kapcsolódása, mint ahogy az az úgynevezett *Amerikai álom* koncepciója során is kialakult megpecsételve ezzel az amerikai családokról való elképzelést (Bouregard, 2003).

Európában és az Amerikai Egyesült Államokban különféle tanulmányok látnak napvilágot a szuburbanizáció jelenlegi szintjéről és annak következményeiről, az ajánlásokat pedig a helyi önkormányzatokkal vitatják meg, vagy államilag központosítva tervezik még a szuburbanizáció előtt. (Van der Graaf, 2009)

A legújabb kutatások azt mutatják, hogy a nemzeti kisebbségi kultúra szempontjából a szuburbanizáció nem egységes folyamat, szokásos tendenciái vannak az Egyesült Államokban, és világszerte is mindig egy bizonyos „kulturális keverék” jellemzi a lakosok összetételét a szuburbanizált területen. (Tamaru, 2011).

Ez Csallóköz esetében sem lehet másképp, kiegészítve a kulturális dimenziót a nemzetiségi és identitáskérdésekkel a regionális kultúra ilyenkor más vegykifejetlet eredményez, mint az várható.

A REGIONÁLIS KULTÚRA ELMÉLETI HÁTTERE

Hogy kerül a szuburbanizáció egy lapra a kultúrával? Az elmúlt években a kreatív ipar és a kultúra az európai GDP 2,5% -os növekedéséhez járult hozzá, ezért a kultúra ugyanolyan fontos része a gazdaságnak, mint az informatika vagy az ipar. (Euractiv, 2019)

A kultúra olyan „társadalmilag elesett” régiókban, ahol a tér elveszíti az alapvető funkcióit újjáéledő elem lehet mind a közösség, mind a társadalom egésze számára, mivel meghatározó szociológiai erővel bír. (Galčanová, 2012:245)

A kulturális ágazat forgalma az EÚ-ban 2018-ban 654 milliárd EUR volt. (az Európai Bizottság hivatalos adatai, Eurostat, 2018) Összehasonlításképpen: az IT szektor ugyanebben az évben elért forgalma 541 milliárd EUR volt. 2003-ban a kulturális ágazat az EÚ GDP-jének 2,6% -át tette ki. Egy következő összehasonlítás azt jelzi, az élelmiszeripar csak 1,9% -ot, a vegyipar, gumi- és műanyagipar egybevetve 2,3% -ot tett ki. Érdekesebbek továbbá a munkahelyteremtésre vonatkozó adatok is. Míg az EÚ-n belüli a teljes foglalkoztatás 2012 és 2014 között csökkent, addig a kulturális ágazatban a foglalkoztatás 1,85% -kal növekedett (Finweb, 2019).

A **kultúra** (latinul *cultura*, a *colo*, *colere*, azaz „művelni” igéből származik) eredetileg a föld megművelését jelentette. A kultúra kifejezés alatt általános értelemben egy embercsoport szokásainak és hagyományainak összességét vagy szűkebb meghatározás szerint az ún. „magas kultúrát” értjük. A kultúra az emberiség által létrehozott anyagi és szellemi értékek összessége, a művelődésnek valamely területe, illetve valamely népnél, valamely korszakban való megnyilvánulása. A kultúra olyan komplex lelki, szellemi, anyagi, intellektuális és emocionális

⁷ A **dszentrifikáció** a modern nagyváros fejlődésével, változásával kapcsolatos szociológiai jelenség, a felértékelődött belvárosi területek lakosságának kicserélődése. A válsági pangás elmúltával az ingatlanpiacon beindult albérletárak drasztikus növekedésének következményeként, az alacsonyabb szociális-társadalmi osztályok kiszorulása a belvárosi kerületekből.

jellemzője a társadalomnak és szociális csoportoknak, mely az irodalommal és művészettel együtt egy közös életmódot, életstílust, értékrendszert, tradíciót és hitet határoz meg⁹.

A „kultúra” körülírására nincs egységes definíció. Más korok, társadalmi rendszerek és tudományos nézetek mind különböző módon határozták meg, hogy mi a kultúra. A kultúra gyökereinek kutatása egybe fonódik az emberi társadalom kezdetének meghatározásával. Az antropológiában és földrajztudományokban a kulturális régió és a kulturális tér egy aspektusa a kultúrának mely *azonos etnolingvisztikai csoportot és egy lakosság által lakott területet foglal magába*. A kulturális szférák befolyása vagy a koncentrikus struktúrák a makrokultúrákkal és kis lokális kulturális egyesülnek a szuburbanizáció esteén. (Galčanová, 2011)

A regionális kultúra a Csallóköz esetében egy olyan kulturális felületet és közeget jelent, mely történelmileg homogén és hasonló jeleket mutat, de a szuburbanizáció még a népesedési „mix” szubkultúrája által változik.

A szubkultúra a társadalom egy csoportjára jellemző sajátos szokások, szabályok, meggyőződések rendszere, mely speciális értékrendhez kötődik, a többségi társadalomtól eltérő kulturális jegyeket is hordoz. A kulturális identitás elmélete arra vonatkozik, hogy egy személy milyen mértékben tartozik egy kulturális csoporthoz. (Cohen, 1973)

Az ilyen szubkultúrák jelenlétét figyelhetjük meg egyes online beköltözött közösség, szuburbanizált közösség és a migráció által megváltozott társadalom esetében is. Ezek a szubkultúrák ihlették a szuburbanizáció és kultúra kapcsolatának felkutatását is.

A KUTATÁS MÓDSZERTANA, HELYE ÉS ADATAI

A szuburbán települések problémáit vizsgálva a kutatás statisztikai módszereket sorakoztat fel, korábbi felméréseket és összehasonlító módszertant használ gazdaságszociológiai szempontból, hogy meghatározza, a regionális kultúra mennyire tud hozzájárulni a gazdasági fejlődéshez és fordítva, hogy a gazdaság kulturális ágazata mennyire képes ezt a fajta szuburbanizált társadalmat és kulturális tevékenységeit újjáéleszteni.

A kutatás olyan ismert statisztikai módszereket használ, mint a korreláció és lineáris regresszió, melyek elsősorban Pozsony város lakosainak létszámnövekedését vizsgálják. Majd a csallóközi települések lakosainak számbeli változásait vizsgálja a növekedés és korreláció tükrében. Gazdasági szempontból trendszerűen méri a Pozsonyhoz közeli szuburbanizáció által érintett megyékben mért GDP értékét. Mivel a megye vagyis szlovák viszonyok közti megfelelője a kerület (kraj) a legkisebb NUTS egység, ahol a regionális GDP statisztikailag hozzáférhető, ezt veszi a kutatás is alapul. Vizsgálja a felső-csallóközi falvak kis és közép vállalatainak számát, s a mezőgazdasági termőföld arányainak változását növekedését. Mindemellett a kutatási módszertan összeállításánál külön szerepelt az etnikai jelleg a demográfiai kérdéseknél. A kutatás a települések demográfiai változásai és a gazdasági mutatók közti növekedést vizsgálja a regionális diszparitások tükrében Pozsony és a pozsony környéki szuburbán települések közt.

A tanulmány két fontos feltételezést taglal, miszerint a szuburbanizáció kimutatható és befolyásoló hatással van Csallóköz gazdaságára nézve a regionális kulturális szolgáltatások terén, továbbá rámutat arra, hogy a szlovák főváros, Pozsony gazdasági növekedése mellett a szuburbán településeken élő lakosok életminősége csökkent a kulturális szolgáltatások terén. A második hipotézis megválaszolásához leginkább a lakosok körében végzett felmérések adatai segítettek. Ezekkel a viszonylag szubjektívebb, ám regionális hasznos információkkal az első pontban vizsgált hipotézist is erősíthetik, mivel a válaszok mögött találunk utalást a Human Development Indexre is.

A gazdasági, demográfiai és társadalmi változások bemutatása mellett ez a dokumentum a beköltözött etnikai és származási helyére is összpontosít, hogy rámutathasson a *Csallóközi jelenleg érvényes kulturális-társadalmi mintáira*. Másrészt, a tanulmány fontos eleme, amely vizsgálja a kistérség mezőgazdasági jellegű területéből történő „pozsonyi lakónegyedé” történő drámai átalakulásának sajátosságait nem a termőföldek és építkezési területek alakulásának szemszögéből is.

A felmérés 2018 augusztusától 2019 szeptemberéig folyt, mely során 25 önkormányzat 545 lakosa töltött ki kérdőívet online a Google Forms segítségével vagy nyomtatott kérdőíveket adott le. Az első feltevés a 25 önkormányzat helyzetének elemzésén alapul, a kerületek és kerületek makrogazdasági mutatói alapján. Ezenkívül a második feltételezésre a felmérési adatok kvalitatív és mennyiségi elemzése is válaszol. Néhány településen tartalmi elemzés és lokális megfigyelés is történik. Esetenként kvalitatív interjúk is készültek a helyi polgármesterekkel (Somorja, Béke, Vörösmajor, Keszölcés, Úszor) és az önkormányzatokkal, vagy a regionális szakértőkkel és a várostervezőkkel. A kutatás vizsgálja a szuburbanizáció hatását Csallóköz regionális kultúra fejlődésére nézve valamint a regionális növekedést a kulturális közösségi élet tükrében, melyet az elővárosi szuburbán települések lakosai kevésbé pozitívan értékelnek.

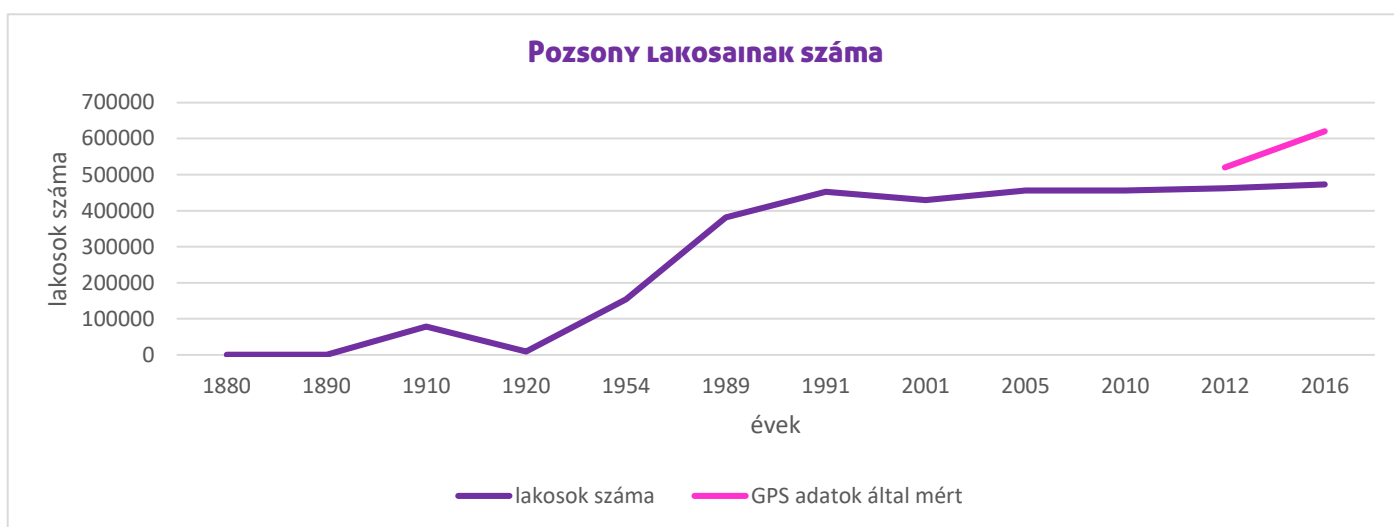
⁹Az UNESCO definíciója a kultúráról

GAZDASÁGI HELYZETELEMZÉS

A makrogazdasági helyzetelemzésünk során csak a regionális GDP-ről szóló adatokat tekinthetjük döntő tényezőnek a népesség fejlettségi szintjének mérésére a jólét és elégedettség szempontjából, céges, vállalati és szempontjából. Ezt a megállapítást azonban egyre inkább megkérdőjelezzük a modern gazdaságban, különösen, ha figyelembe vesszük az emberi fejlődés úgynevezett Human Development Index mutatóját. Az emberi fejlődés indexe (ENSZ, 2010), amely több növekedési dimenziót sorol fel, mint csupán a gazdasági (élethossz-index, oktatási index, GDP-index) egy objektívebb mérési mutatónak tűnhet.

Ezért az állandó lakhely esete torzíja az összes statisztikai dimenziót, még a mintavétel és a helyzetelemzés során is. Ezért a tanulmány csak azokat a fő statisztikai makrogazdasági adatokat vizsgálja, amelyeket regionális szinten lehetséges letölteni a Szlovák Statisztikai Hivatal oldaláról. Ezen kívül a már korábban közzétett *GPS Market Locator* által bemért 2018-as Šveda-tanulmány adataival dolgozik. Az elemzés nem támaszkodik teljes mértékben a helyi önkormányzatok statisztikáira sem, bár a 2018-as évi adatok a helyi önkormányzatokban a helyi választásokon szerzett legfrissebb adatok voltak, s az önkormányzati választáson regisztrált szavazók számát határozták meg, „*de a községekben alvó lakosok többsége az állandó lakhely hiánya miatt mégsem a lakhelyén szavazott*”- a helyi polgármesterek elmondása szerint. A kiindulási pont a kistérség gazdasági mutatóinak összefoglalása, a főváros demográfiai növekedésének ábrázolásával kezdve, amely az 1. ábrán látható.

1 ábra: Pozsony lakosságának növekedése

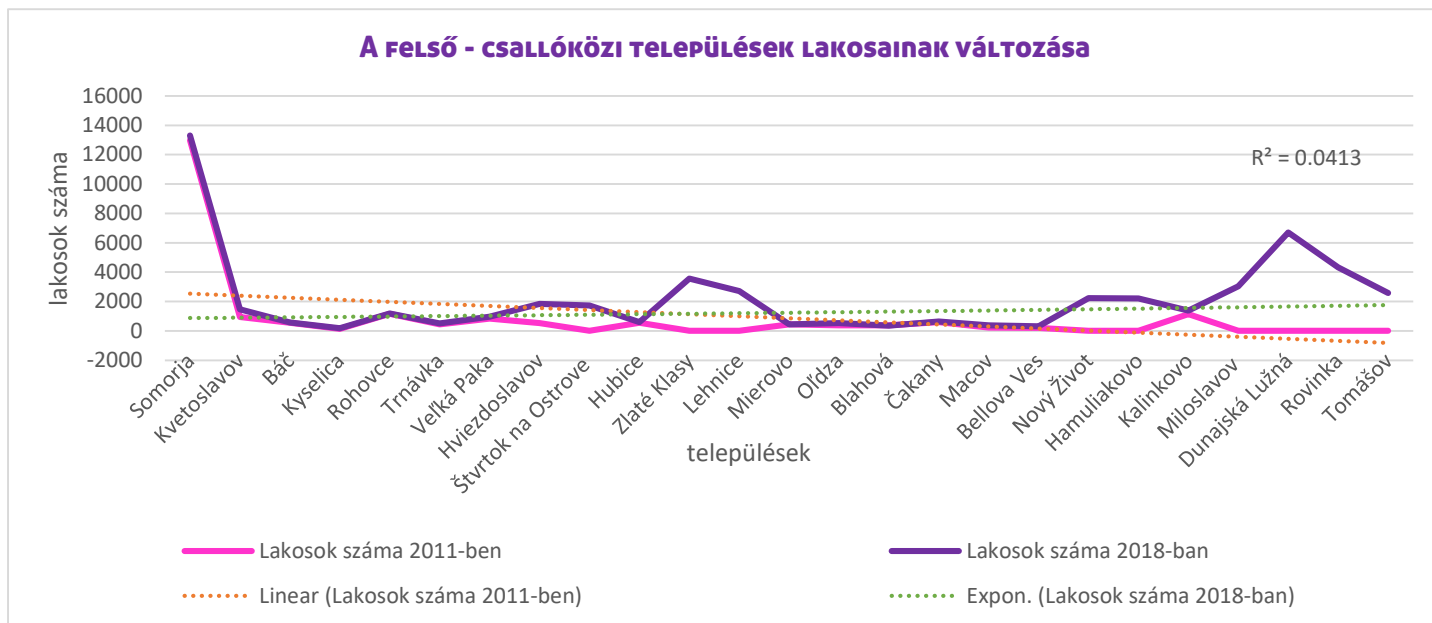

Forrás: saját feldolgozás a Statisztikai Hivatal adatai alapján (www.statistics.sk).

A pozsonyi demográfia ütemes tempóban fejlődött. Az esetek többségében nem mérhető pontosan a hivatalosan bejelentett lakosság száma, ezért a GPS lokalizációval a SIM kártyák számát mérik éjjelente az ezt kutatók. (Šveda, 2014). A vizsgált táblázat az utolsó több mint 100 év változásait szemlélteti, valamint azt a trend grafikont is, mely prognózissal meghatározza a növekvő települések lakosainak növekedését a mobiltelefonjaik számának vizsgálatával, amely közvetlen kapcsolatot mutat-e a statisztikák és a 2011. évi népességnövekedés, valamint a 2018. évi népességnövekedés között a 2. ábrán.

A 2. ábra központi része, amely a fővárostól távoli falvakat ábrázolja, egyre inkább megőrizte magyar (Béke-Mierovo, Sárosfa-Blatná a Ostrove, Keszölcés-Kyselica, Bacsfa-Báč) vagy vidéki (Olgya-Ol'dza, Sárrét-Blahová, Macháza-Macov) karakterét.

2. ábra: A felső-csallóközi települések demográfiajának alakulása 2011 és 2018 közt

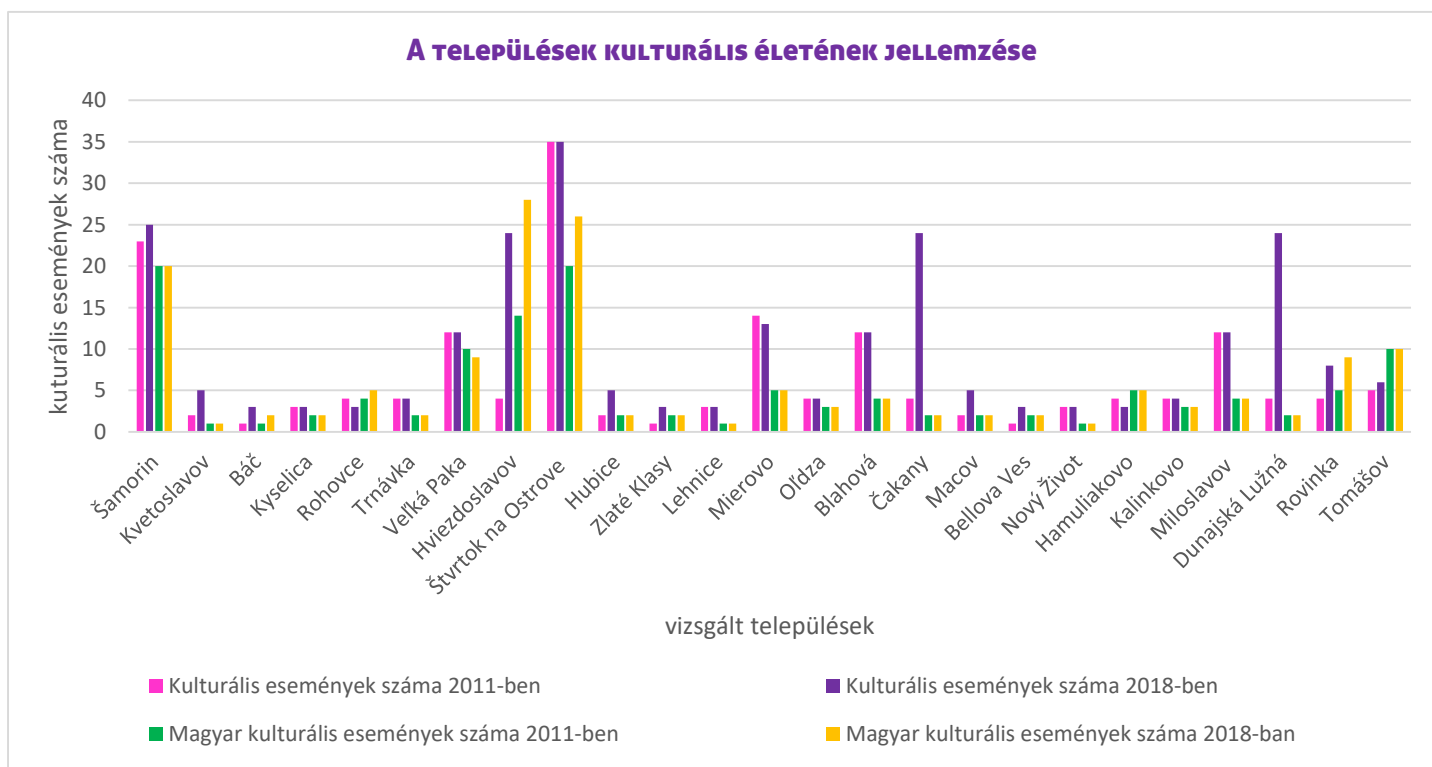

Forrás: saját feldolgozás a Statisztikai Hivatal adatai alapján, a települések szlovák földrajzi neveivel

Szlovákia déli részén a csallóközi falvak nagy része a Nagyszombati kerületben helyezkedik el (NUTS3). A vizsgálat során földrajzilag 19 a Dunaszerdahelyi járáshoz tartozik, és csak 6 közülük a Pozsonyi kerület Szenci járásának tipikus szuburbája. Tehát két alap-klasztert találunk rögtön a klaszter-kutatás szempontjából (*Excel CLUSTER funkciója, kalkuláció, Annex 1*) Tomašov, Dunajská Lužná, Rovinka, Miloslavov, Hamuliakovo és Kalinkovo. A Kvetoslavov, Hviezdoslavov, Veľká Paka és Šamorín települések esetében a legmagasabb összefüggések ($R = 0,77$) mutatkoztak

A 3. ábra segítségével azt a kérdést vizsgáljuk vajon a kulturális élet fejlődése mennyire változik a szuburbanizáció által. Ugyanazok a falvak hasonló eredményeket mutattak. A legnagyobb számú kulturális tevéken

3. ábra: A települések kulturális életének jellemzése a kulturális események számával

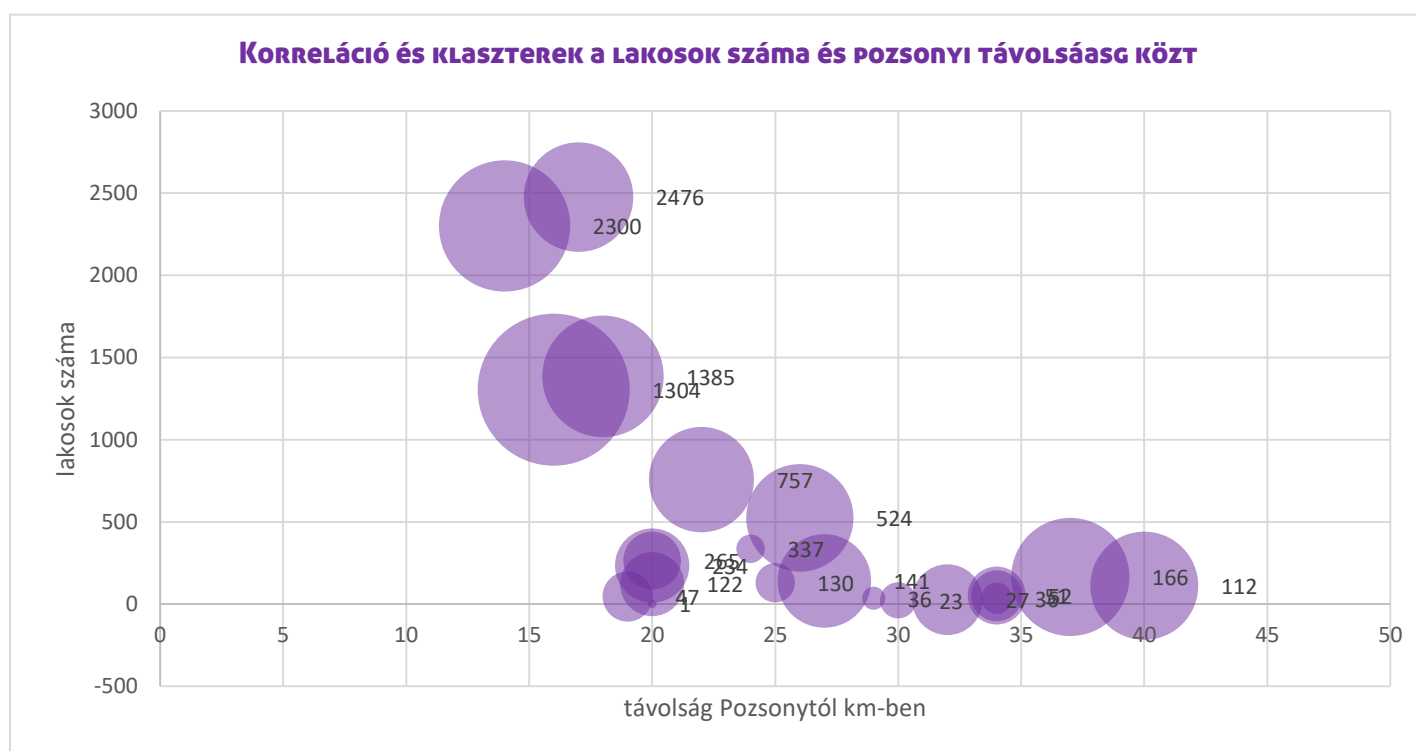

Forrás: saját feldolgozás a Statisztikai Hivatal adatai alapján

A 4. ábra a lakosok száma a és a főváros közötti távolság kapcsolatát mutatja. A 2. ábra alapján megkérdeztük, hogy a kultúra olyan szorosan kapcsolódik-e a főváros közelségéhez, mint a demográfia állapota. Ugyanazok az önkormányzatok hasonló eredményeket mutattak. A legtöbb kulturális esemény azokban az önkormányzatokban és szervezetekben zajlik, ahol a szuburbanizáció lassúbb, a település pedig vidéki jellegűbb magyar gyökerei vannak. Ezután ezeket a településeket a 4. ábrán szereplő két változó szempontjából a klaszterezés szempontjából vizsgáltuk, és a közeli falvakban az erős külvárosi jelenség jelenik meg. A maximális távolság Sárosfán, Bacsfán és Keszölcésen fejeződött be, mely a jobb oldali falvakat helyezi egy térbe, a fenti 4 nagyobb kör pedig Miloslavov, Hviezdoslavov és a két szencjársbeli település (Rovinka, Dunajská Lužná).

A 4. ábrán szereplő adatok közötti korreláció azt is mutatja, hogy a népességnövekedés sokkal nagyobb a Pozsonyhoz közelebb eső önkormányzatokban (5–12 km körzetben). Ez a korrelációs együttható kissé szoros összefüggést mutat a (korrelációs érték R 0,413), ami arra enged következtetni, hogy a Senc közeli és Somorja környékén található települések jelenleg a leggyorsabban növekednek a Csallóköz- külvárosi települései között.

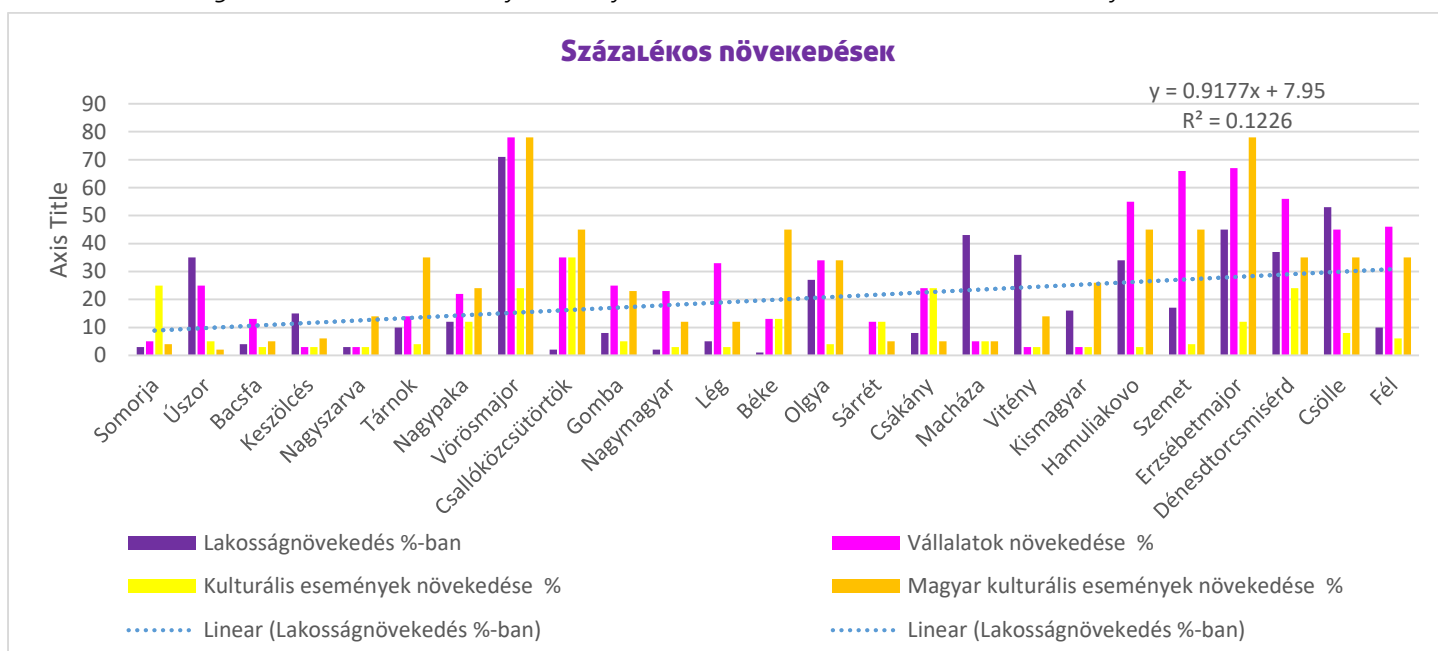
4. ábra: Korreláció klaszterekben a lakosok száma és Pozsony távolsága közt

Forrás: saját feldolgozás a Statisztikai Hivatal adatai alapján

A következő, 5. ábrán miután a százalékarány növekedését, megnéztük, ugyanúgy megvizsgáltuk az település növekedés nagyságát és Pozsony távolságának kapcsolatát, amelyek a legközelebbitől a legtávolabbiig vannak besorolva, a számok jelzik a kilométerek számát, az események számát és a lakosok számát. A szuburbanizáció azonban nemcsak a városok imázsának megváltoztatásának demográfiai fontos szakasza, hanem jelentős gazdasági és környezeti hatásokkal is rendelkezik.

5. ábra: A lakosságnövekedés százalékaránya viszonyítva a vállalatokhoz és a kulturális eseményekhez

Forrás: saját feldolgozás a Statisztikai Hivatal adatai alapján

A FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

A lekérdezés a Felső - Csallóközben online és offline módszerrel történt 2018 nyarán. Egyrészt az úszori - erzsébetmajori közösségi oldal csoportjában- Komunita Hviezdoslavov Kvetoslavov Miloslavov - Úszor környéki közösségi lakossági csoporton keresztül Google nyomtatványokkal. Másrészt pedig a helyi idősebb lakosokat nyomtatott kérdőívekkel is megkerestük.

Myrdal (1957) elmélete szerint ugyanis, az a lakos is szuburbánnak számít, aki eredeti átalakult régiójában érzi, hogy az már nem az övé. Másik feltárása pedig az, hogy a kisebbségek által lakott területek mindig gazdaságilag hátráltatottabbak. Ezt a két alap gondolatot is figyelembe véve a demográfia kort, nemet, lakhelyet és települést kért.

A kutatás mintájának ábrázolására statisztikai szemléltető grafikonokat használtunk, a minta 545 kérdőívet vizsgált. A megkérdezettek 48%-a férfi és 52%-a pedig nő volt. Azok, akik online vettek részt a felmérésben, a demográfiai viszonylattól kicsit eltértek ugyan, viszont a kor és nemzetiségi összetétel jegyében nagyrészt szuburbán lakosokról beszélünk.

Az 545 megkérdezett 30%-a somorjai, 24%-a úszori, 23%-a vörösmajori, 7%-a erzsébetmajori, a fennlevő pedig Béke, Csenke, Nagymagyar, Bacsfa és más településekről való, számszerint ez a maradék 20%. A nemzetiségi összetételt nem fele-fele arányúnak vártuk, mivel néhány szuburbán település eredeti lakosai is szlovákok voltak. Javarást a morva telepések beköltözése és a kolonizáció folyamata során Vörösmajor és Úszor környékén lehet megfigyelni ezt a trendet (Presinszky, 2002). Ilyen települések maradtak meg eredeti szlovák történelemmel és nevekkel: Vitény (Bellova Ves), Sárrét (Blahová), Úszor (Kvetoslavov), Vörösmajor (Hviezdoslavov), Miloslavov (Alžbetin Dvor).

A demografikus jellemzés érdekes vetülete a korosztály is, ahol a 18-30 év közti (10%) csoport nem gyakori. Ez a csoport logikusan alulreprezentált, mivel a szuburbán jellemvonás a 30 feletti életkorra tipikus. Tehát a 30 - 44 év közötti (60%) korcsoport a leggyakoribb, valamint a 45-60 év közötti csoport is gyakori (21%). A 60 feletti nyugdíjas korosztály jelenléte kisszámú (9%), és csak az öslakosok esetében találtunk könnyen ilyen mintát. A legmagasabb iskolai végzettséget tekintve elmondhatjuk, legtöbb (65%) a főiskolai végzettségű lekérdezett.

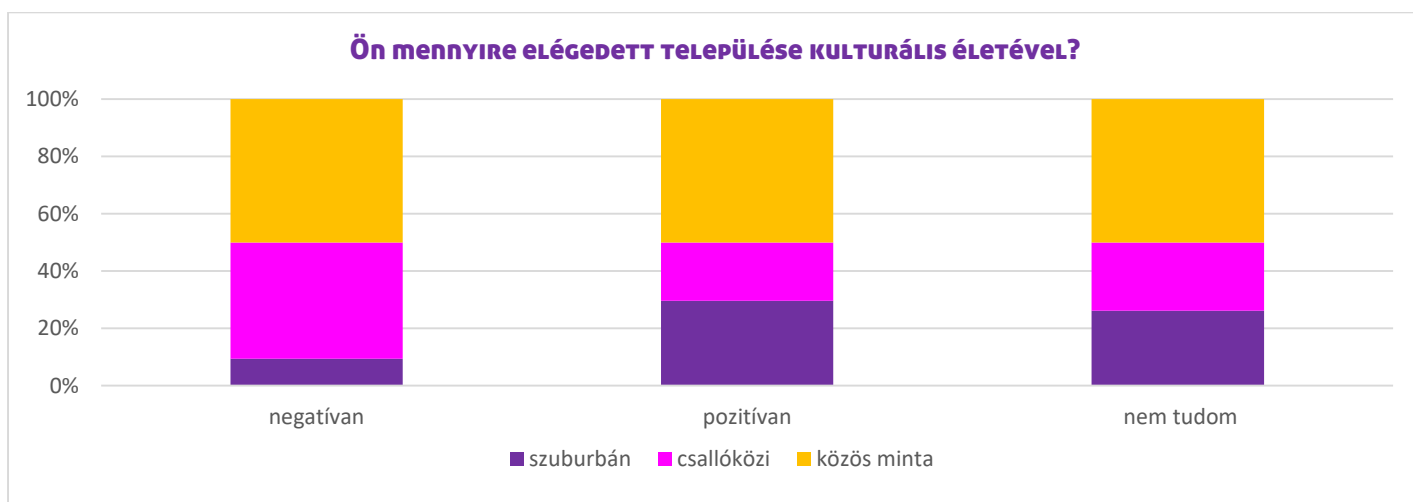
Az állandó lakhely kérdése mindig nagy dilemmát okoz a szuburbanizációs kutatások világában. A leggyakoribb megkérdezett vörösmajori volt, a legújabb adatok alapján a faluban élő lakosok száma megnövekedett 6 ezerre, ami Somorja város harmadát jelenti, hivatalosan viszont még hivatalosan mindig a 2000 lakos alatti falunak számít. A legtöbb beköltözött szuburbán lakos Pozsony megyéből származik, majd nagyszombati, eperjesi és trencsényi megyék következnek. Arra következtethetünk, hogy a pozsonyiak illetve közép-szlovákiaiak vannak döntő többségben.

A megkérdezett beköltözöttek 11%-a pozsonyinak, 27%- a ún. „szatelit-város” lakónak, Pozsonyhoz tartozó agglomeráció tagjának érzi magát. 23% érzi faluban magát, 26% szuburbán helyen élőnek, de a falu kifejezést egyre

kevesebben használják. A város megnevezés pedig csak 2 %-ban fordult elő. (8. grafikon). A lakosok javarésze autóval közlekedik Pozsonyba, kisebb részük Somorja, illetve Dunaszerdahely irányába és minden nap ingázik. A válaszadók meghatározták, hogy a leggyakoribb érv az utazásra éppen a munkahely és otthon közti távolság volt. Csak pár esetben nem utazik a megkérdezett, lehet ez feleség, gyerek vagy épp nem dolgozó.

A szolgáltatásokkal és a községek által nyújtott intézményekkel a lakosok zöme nincs megelégedve, ez a túlnyomórészt panaszkodó réteg a faluk esetében főleg olyan típusú szolgáltatásokat hiányolt, mint az orvos, posta, gyógyszertár, bolt. A nagyobb falvakban és városban az iskolák hiánya merült fel. Ez még mindig kérdés a „Komunita Miloslavov, Hviezdoslavov és Kvetoslavov felmérési csoportban is, az itt élő lakosok válaszai egyértelmű panaszok ezen a téren. A kutatási rész egyik kérdése a felmérésben az volt, hogy *mennyire elégedettek a helyi életükkel a lakosok a kulturális szolgáltatásokat figyelembe véve?* Ennek klaszterei csallóközi, szuburbán, és közös mintából mutatják az ideköltözött családodottságát. A legelterjedtebb okok közt a szolgáltatások, oktatási és egészségügyi központok hiánya áll.

6. ábra: Az általános elégedettség mérése a Csallóközben a kulturális dimenzióban

Forrás: saját feldolgozás

A csallóközi élet, mint olyan, nem mindenki számára idillikus, ezt bizonyítja a szuburbán réteg kismértékű elégedettsége is. Az esetek 39%-a ugyanis nincs teljesen megelégedve az itteni életével. Itt észrevehető a negatív különbség a szuburbán lakosok esetében. Mivel a csallóközi minta egyfajta korrelációt mutatott a pozitivitás felé, azt véljük a beköltözött lakosok nem minden téren toleránsak és az elvárásaik magasak. A megkérdezettek 40%-a ugyan meg van elégedve itteni életével, de 30%-a szerint már a kezdetektől voltak problémák, amiket ennyi év alatt sem sikerült megoldani.

Legtöbb lakos pozitívan értékeli a jelen dél-szlovákiai viszonyokat, ellenben sok inkább nem válaszol, vagy közömbös választ ad, ami betudható annak is, hogy esetleg nem túl hosszú ideje laknak itt, ahhoz, hogy megítéljék az életminőséget és véleményt alkossanak. Ugyanakkor elmondható az eredeti lakosok pozitívabb hangneme (6. ábra) Ennél a kérdésnél fontos megemlíteni a regionális, nemzetiségi és kulturális identitást.

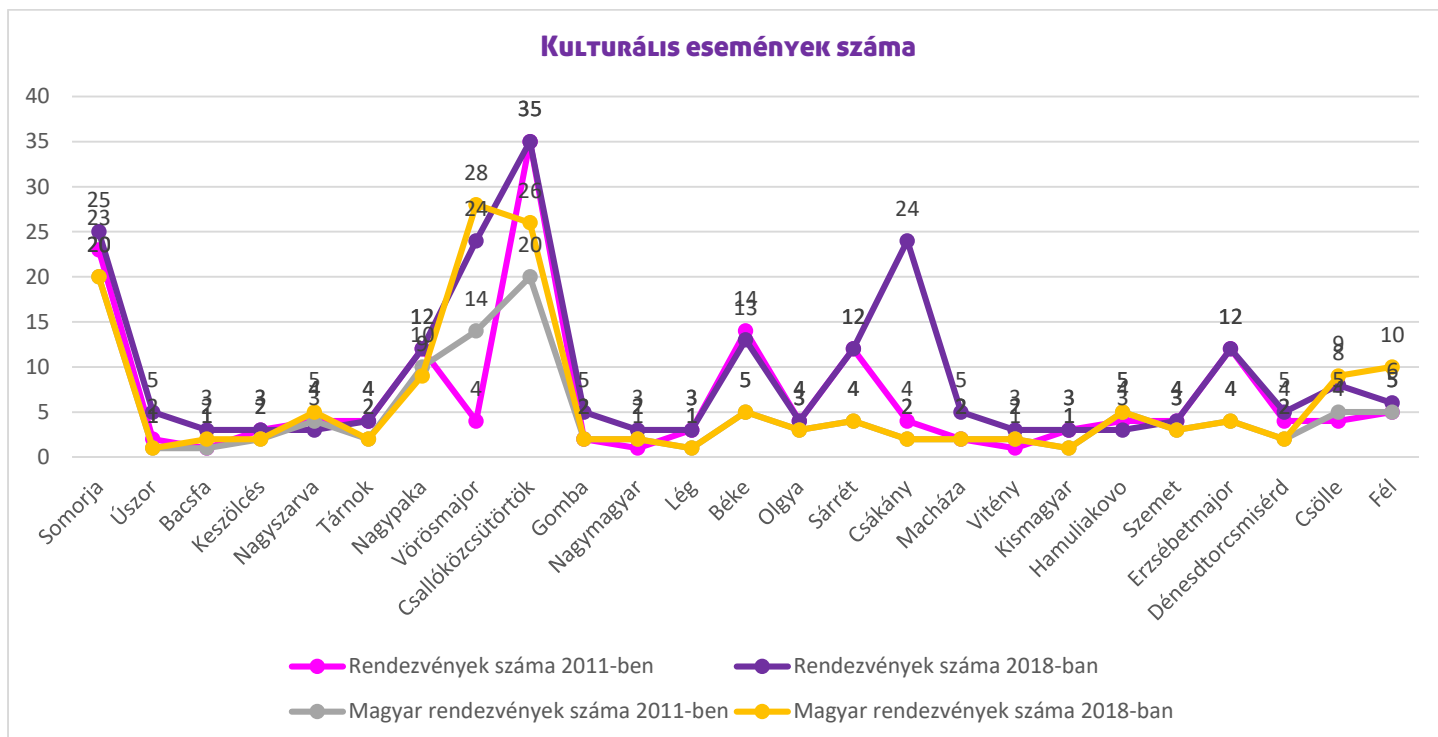
Ha most választhatna ideális lakhelyet, ill. helyet az életre, Dunaszerdahely és Somorja is sokszor visszatérő válaszok közt volt, illetve az esetek negyede (mintegy 23%-a) a következő években máshol alkot jövőképet. Ami a térlátást és térérzékelést mutatta arra kérdésre, hogy „Lakóhelyemet így nevezem”, azt a választ kaptuk 56%-ban, hogy szatelit- városnak illetve szuburbán falunak. A kérdés korrelációt vizsgál a nemzetiség és a regionális identitás közt, mely közepesen erős esetünkben. A magyar nemzetiségű lakosok általában sosem nevezik falvukat szuburbánnak illetve szatelitnek. A régóta itt élő emberek viszont szeretik az itteni életet.

Az ideköltözött lakosok ebben a régióban általánosságban inkább nem elégedettek az életszínvonallal. Emiatt úgy gondolják, hogy a régióban nagy a gazdasági elmaradottság. Egyik legérdekesebb kérdés regionális vonzata bemutatja, hogy a beköltözött lakosok hogyan néznek Csallóközre az asszociációk során. A legelterjedtebb és leggyakrabban ismétlődő szavak: *magyarok, víz, mezőgazdaság, talajvíz, talaj, termőföld.*

Az ideköltözött lakosok ebben a régióban általánosságban inkább nem elégedettek az életszínvonallal. Emiatt úgy gondolják, hogy a régióban nagy a gazdasági elmaradottság. Egyik legérdekesebb kérdés regionális vonzata bemutatja, hogy a beköltözött lakosok hogyan néznek a Csallóközre az asszociációk során. A legelterjedtebb és leggyakrabban ismétlődő szavak: *magyarok, víz, mezőgazdaság, talajvíz, talaj, termőföld.*

Végül megfigyeltük a kulturális események számának és a falu közösségi életének kapcsolatát. A 11. ábra mutatja a kulturális események számát önkormányzatonként 2011-ben és 2018-ban, és ismét figyeli a korrelációt a klaszterekben. A kulturális tevékenységekben minimális növekedést tapasztalunk 2011-hez képest, ami jelentős stagnálásra utal. Arra a kérdésre, hogy milyen rendezvényeket szeretnének a lakosok, olyan javaslatok voltak, (ahol még ezek az események n) mint például a gyakoribb falunapok, a családnapiak vagy a tematikus koncertek különféle eseményekre. Az új lakosok érdeklődést mutattak a koncertek, színházi előadások terén, és örömmel fogadnák a sport illetve a kikapcsolódás további lehetőségeit helyi és regionális szinten. A kulturális rendezvények számát a helyi weboldalról, a jelenlegi statisztikák és az önkormányzati hatóságok adatai alapján szereztük be, ezért számuk hozzávetőleges.

7.ábra: Kulturális események száma

Forrás: saját feldolgozás

Azt láthattuk, hogy a kulturális események száma jelentősen növekedett, de nem hasonló tempóban, mégis látható a változás. A magyar kulturális rendezvények száma 25%-kal, míg az összes kulturális esemény 36%-kal növekedett, a szlovák rendezvények száma pedig 59 %-kal emelkedett.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány a szuburbanizáció gazdasági hatását vizsgálta a csallóközi kultúrára nézve. Ez a szuburbanizáció sprawlként is felfogható esetünkben, mivel több negatívumot, mint pozitívumot hoz.¹⁰ Mérési mutatói lehetnek még a diszperzió és a súlyozott városszétfolyási mutató, melyet az Európai környezetdelmi iroda definiált, mi mégis ezen tanulmányban a gazdasági mutatókkal és területszerkezettel foglalkoztunk a kultúra górcsője alatt. A kutatás két kutatási kérdést boncolt, miszerint a regionális fejlődés hatással van a kultúrára, valamint hogy a kultúra függ-e a regionális gazdasági háttértől. Két feltevést határoztunk meg.

H1: A szuburbanizációnak negatív hatása van Csallóköz regionális kultúrájára.

H2: A kulturális tevékenységek növelésével a lakosok életminősége javítható.

A kutatás elméleti része a szakirodalom és már létező publikációk elemzéséből áll, a folyamat fő okainak és következményeinek rövid áttekintése után a szuburbanizáció társadalmi következményeinek kutatását tűzi ki céljául a kultúra szegletéből. A szekundér kutatási részt helyi, regionális és mikroregionális helyzetelemzés képezi egy

¹⁰ Urban sprawl - szuburbanizáció formája, mely negatív gazdasági, szociális és környezeti hatásként fogható fel

felméréssel kiegészítve. Két fontos feltételezést összegezve, az elméleti rész rámutatott a szuburbanizáció okozta életre és életvitelre a csallóközi, dél- szlovákiai viszonylatban.

A tanulmány érzekeltette azt is, hogy a lokális és regionális hatások ezen a téren Szlovákiában Csallóközre nézve a legintenzívebbek. A demográfiai vizsgálat során Pozsony esetében gyors gazdasági és demográfiai növekvés, a csallóközi települések esetében gyors és tervezetlen demográfiai növekvés figyelhető meg. Mindkét esetben az adatok a Market Locatorral összevetve statisztikai úton mérve jóval alacsonyabbak. (1. és 2. ábra)

Először egy makrogazdasági - demográfiai vázlat alapján indultunk ki a területi gazdasági adottságokból. Korrelációt vizsgáltunk a lakosok növekedési száma közt és a kulturális rendezvények száma és gyakorisága közt. (3. és 5. ábra) a legutóbbi népszámlálási adatokat és legutóbbi önkormányzati választás során jegyzett lakosságszámra vonatkozó adatokat figyelembe véve. A korreláció értéke relatíve magas volt, a két változó közt tehát a kapcsolat bizonyíthatóan fennáll, negatív erős korreláció látható a kulturális aktivitások és a lakosok száma közt. Ezért elmondhatjuk, hogy a népszámláláskor növekedett falvak, tipikus szuburbán települések, ezt a tendenciát továbbra is folytatják, miszerint *a gyorsan növekvő települések kulturális ajánlata jóval kisebb az olyan településektől, melyek a szuburbanizáció által kevésbé vannak meghatározva.* A településeket klaszterekre bontottuk a fővárostól való távolság alapján. Ez felfogható úgy is, hogy, ha a település lakosságszáma gyorsan növekszik, a kultúra az, ami a leginkább veszít, mert a sok lakos más igényeit szolgálja, ilyenkor ugyanis prioritásszerűen az alapellátás biztosítása az önkormányzatok költségvetése szempontjából jóval szükségesebb a kultúránál (utak, közlekedés, intézmények). Ezek a falvak névszerint Dénesdortcsmisérd és Úszor, Vörösmajor és Erzsébetmajor voltak. A GDP kapcsolatát a demográfiai adatokkal az évszámok tükrében vizsgáltuk, itt a nagyszombati kerület lassúbb fejlődést mutatott, prognózisban hasonló ütemben, mint a pozsonyi, mégis sokkal alacsonyabb kiindulási pontból. A lakossági kérdőívek esetenként ugyanezt igazolják vissza. *„Nincs fejlődés, nem megfelelő a kulturális szolgáltatás, mivel az alapvető ellátás sem az”* – állítják a lakosok több esetben a kérdőívekben.

A kérdésekre visszatérve tehát: az első feltételezés helyzetelemzéssel történik makrogazdasági mutatók és helyi statisztikák szerint szerint, a második feltételezésre a választ a felmérés által nyert adatok kvalitatív és kvantitatív elemzése adja.

A szuburbanizáció hatása Csallóköz regionális kulturális fejlődésére nézve negatívan jelentős.

Miközben feltételeztük, hogy a vizsgált régió jobb gazdasági mutatókkal rendelkezik, azt a megállapítást a helyzetelemzésben megerősíthetjük, hogy a pozsonyi GDP mindig is erősebb lesz a nagyszombatinál. Viszont mivel Nagyszombat megye nem teljesen tükrözi mikroregionálisan a Csallóközt, ezért ezt az állítást csak viszonyítani tudjuk. A korrelációs együtttható a kisvállalkozások száma és szuburbán település lakosságnövekedése közt közepesen erős, de ez sem ad számot a reális adatokról, mivel sokan nincsenek hivatalosan jegyezve, ezért nem tudjuk kulturális szegmensben dolgozni - e. *A gazdaság kulturális fejlődése inkább hanyatló, a magyarabb településeken pedig stagnáló-mutatta a lineáris regresszió.*

A második kutatási kérdés megválaszolásánál a lakosok kulturális elégedettségét mérte a felmérés alapján. A lakosok 27% inkább elégedetlen, 34% teljesen elégedetlen, azzal, amit az egyes falvak kínálnak. Mégis az esetek nagy részében Pozsonyban élnek a szuburbán kulturális életet. Az őslakosok viszont Somorján és Dunaszerdahelyen élnek kulturális életet. **A regionális növekedést a kulturális közösségi életet a szuburbán települések lakosai kevésbé pozitívan értékelik.** *A gazdaság kulturális fejlődése inkább hanyatló, a magyarabb településeken pedig stagnáló a statisztikákat nézve.*

Az itt élő emberek, a lakosok, a családok ebben a régióban nem kimondottan elégedettek az életszínvonallal, emiatt úgy gondolják, hogy a régióban nagy a gazdasági elmaradottság, pedig az adatok nem ezt mutatják. Ez a feltételezési pont világosan megmutatkozott a válaszok kritikus és kérdések nyitott részében is a kulturális élet tehát stagnál.

AJÁNLÁSOK

Zárszóként szükséges konstatálnunk, hogy a területrendezési eszközök felhasználásával ajánlott lenne betartani a környezeti gazdaságtan szabályozó alapelveit. Ezek közé tartozik a területről, mint egészről való gondolkodás, beleértve a szomszédos településekhez való kötődést, *a kultúra fontosságát.*

Kulcsfogalom a helyi történelem, a kultúra megismerésének támogatása az újonnan érkezettek szempontjából, figyelembe véve a hagyományokat is.

Az érdekcsoportok nyomásának megállítása és a közérdek védelme esszenciális kérdés a földterületek esetében, bebiztosítani a kultúrát az újonnan költözötteknek az ő közös feladatuk lenne az önkormányzatokkal, hisz a developer felépítette a házat, ami ottani új élettel is jár. Ugyanakkor fontos lenne világosan definiálni a *település fejlesztésének prioritásait, a területfejlesztési tervek koncepcionális átgondolását a szociális fejlesztésre, a kultúrára nézve.*

A Csallóköz esetében mindenképp fontos védeni a még nem beépített mezőgazdasági földterületet és megoldani a lakosság számának és az *oktatási-, szociális, közlekedési és technikai infrastruktúra kapacitásainak összeegyeztetését*. Szükséges, hogy minden község fordítson kellő figyelmet a szuburbanizáció jelenségeire már a folyamat elején, és próbálja aktívan befolyásolni az alakulását annak érdekében, hogy biztosítsa a fenntartható fejlődést a közterületeken.

A korai megelőzés mindig hatékonyabbnak bizonyul, mint az azt követő korrekció mellékhatásainak megoldása gazdasági, környezetvédelmi és társadalmi téren mikroregionális viszonylatban egyaránt. A tanulmány eredményei alapján tehát a Pozsony környéki szuburbanizáció nem növelte-e a kulturális fejlődést a magyarlakta területeken, mindössze a népesedési fejlődésbeli szakadékot tette Csallóköz esetében az elmúlt évtizedben érezhetőbbé. A kulturális potenciál pedig alacsony, mivel alacsonyabb mértékű az elhivatottság a lakosok körében- ezért is kérdéses a továbblépés. A kultúra segíthet fejleszteni a fejleszthetlent, ám ami nincs, nem fejleszt.

Az elemzéseken alapuló javaslatok összefoglalása 15 ajánlást tartalmaz az eddig vizsgáltak alapján:

1. **MAKROGAZDASÁGI IRÁNYÍTÁS** – demográfiai növekedés gyakori megfigyelése
2. **ÉSSZERŰ DECENTRALIZÁCIÓ** – nagyobb vállalatok irodáinak a szuburbán városrészekben való működése,
3. **HELYI TERÜLETFEJLESZTÉSI TERVEK – „USA MODELL”** – az ún. smart growth¹¹, mely hivatalosan figyeli a terveket komplex stratégiában gondolkodva
4. **INTERREGIONÁLIS FELFOGÁS** – nemzetközi határon átnyúló együttműködés a térségből adódóan
5. **HELYI GAZDASÁG ÉLÉNKÍTÉSE A KULTURÁLIS SZEGMENSBEN** – kulturális pályázatok és kulturális vállalkozás elősegítése és támogatása
6. **KÖZÖSSÉGEK BEVONÁSA – CROWDFUNDING**, mely egy közösségi gyűjtés, amely elősegíti a nem bejelentett lakosok pénzbeli támogatásával a kulturális tevékenységekre fordított összeg emelését, mint pl. Vörösmajor esetében
7. **HOZZÁJÁRULÓ PARTICIPATÍV KÖLTSÉGVETÉS** – lakossági részvétel a község életében, mely közösség szellemében eldönti, hogy milyen típusú projekteket szeretnének az itt élők
8. **KÖZSÉGHÁLÓZATOK KIALAKÍTÁSA** – networking, közös problémák megoldása, tapasztalat
9. **SZOCIOLÓGIAI MEGOLDÁSOK** – mediáció a konfliktusok esetén, nyitott kommunikáció
10. **TERÜLETI SZERVEZÉS** – területrendezési tervek időben való kommentálása, investorok háttérbe szortása
11. **SMART CITIES STRATÉGIA** – az okos városok koncepciója a kerékpáros közlekedéssel
12. **HELYI RÉSZ-ADÓK SZEDÉSE** – a lokalitás választhatósága nemcsak állandó lakhely szerint
13. **A LAKOSSÁG SZÁMÁNAK KORLÁTOZÁSA** – Hollandiában használt sűrűségi mutató (*Density Gradient approach*, azaz népesedési és várossűrűséget mérő adatok arra mutatnak rá, hogy egy tér lakottsága, népsűrűsége és városiassága mennyire élhető,
14. **A KÖZLEKEDÉSI VISZONYOK JAVÍTÁSA HELYI MEGOLDÁSOKKAL** – pl. kisbusz Úszoron
15. **A KULTURÁLIS LEHETŐSÉGEK ÉS NEMZETISÉGI VISZONYOK JAVÍTÁSA**

A kistérség kultúrája, mely a nemzeti kisebbségek kultúrája által van nagy részben kulturálisan és társadalmilag is meghatározva lehetne akár a hajtómotora a tudatos szuburbán társadalomnak.

Az innováció és kreativitás erőforrása. A kultúra érték, mely nem számszerű, mégis a szuburbán terület alfája és omegája. Mivel más a turizmuson és gasztronómián kívül Csallóköz szerte nem növekedett az utóbbi tíz évben a kultúra lehet a kitörési pont.

Más gazdasági ágazatok nem teljesen működőképesek, mivel az önkormányzat, az alap egészségügyi ellátás és pár kisebb helyi vállalkozás mellett, ami egy ilyen lélektelen falvakban működik, nincs egyéb gazdasági iparágra reális lehetőség. Az emberek ezeken a helyeken alszanak. Ezt kell tudatosítani, s ennek mércéjében helyi összetartó erőt, kultúrát biztosítani, hogy a helyet többnek és jobbnak vallják egy alvóhelynél.

A kistérség kultúrája, mely nagy részben a nemzeti kisebbségek kultúrája által kulturálisan és társadalmilag is meg van határozva, lehetne a hajtómotorja a tudatos szuburbán társadalomnak.

A kultúra az innováció és kreativitás erőforrása. A kultúra érték, mely nem számszerű, mégis a szuburbán terület alfája és omegája. Mivel a turizmuson és gasztronómián kívül Csallóköz szerte más szféra nem növekedett az utóbbi tíz évben, akár a kultúra is lehet a kitörési pont.

Más gazdasági ágazatok nem teljesen működőképesek, mivel az önkormányzat szerint az alap egészségügyi és oktatási ellátás és pár kisebb helyi vállalkozás mellett, ami ilyen lélektelen falvakban működik, nincs egyéb gazdasági

¹¹ www.smartgrowth.com - egy közhasznú projekt USA-ban, mely az alábbi szlogennel működik: Fejlesszünk életminőséget, közösségi fejlesztéssel szuburbán lakhelyeken

iparágra reális lehetőség, amíg minden munkahely a fővárosba összpontosul. Az emberek ezeken a helyeken elsősorban alszanak. Ezt kell tudatosítani, és ennek mércéjében helyi összetartó erőt, kultúrát biztosítani, hogy a helyet, a lakhelyüket többnek és jobbnak vallják egy alvóhelynél.

A modern külvárosokban nagyobb passzivitás mutatkozott a felmérés során, a lakosok szempontjából nem reális, hogy maguk aktívan hozzájáruljanak a nyilvános kulturális események megszervezéséhez. A lojalitást és a helyi lokálpatriotizmust az őslakosok nagyobb mintája mutatta ki leginkább, mely több kulturális erőt koncentrált. Másrészt az új betelepült népesség folyamatosan új igényekkel érkezik, miközben a csoport alacsony társadalmi szintű elkötelezettséget mutat a kulturális élet szervezése iránt. A kultúra továbbra is a kapcsolódási pont lehet, de kérdéses, ki szervezze meg akkor az ilyenfajta az eseményeket. Az önkormányzat, mely kimerül más tevékenységektől, amelyek létezésenk alapvető pillérei? Vagy az őslakosok, akik ezt a régiót sajátjuknak tekintik, de nincs érdekükben a nyilvánosság számára újabb rendezvényeket szervezni? Esetleg az új lakóknak kellene kezdeményezőkné lenniük, akik viszont inkább visszatérnek a fővárosba, ahol "minden kéznél van"? A válasz nem egyszerű és egyértelmű. Ugyanakkor a felmérésből kiérződik, hogy hiányzik a magasabb szintű kultúra néhány település esetében és tartós igény van az aktív társadalmi – közösségi életre. Ez a régió rendkívüli potenciállal rendelkezik a turizmus és a gasztronómia területén is. A kellemes és a hasznos kombinációja a kultúra formájában nagy előrelépés lehetne a társadalmi elismerés fejlesztése felé.

Feltehetjük a kérdést, hogy egy nem produktív iparágazat, mint például a kultúra és a kreatív ipar vajon hozzájárulhat a regionális GDP-hez? A kreativitás és a technológiai innováció szorgalmazása elősegítheti a szuburbanizált gazdaságok fejlődését a jelenlegi gazdasági visszaesés és stagnálás mellett.

Finnszág, amely a kilencvenes évek elején 9 százalékos gazdasági visszaeséssel szembesült, mindemellett a jó gyakorlat külföldi példája lehet a kultúra esetében. Ebben az időben a kormány úgy döntött, hogy beruház az innovációba és a kultúrába, ami hozzájárult ahhoz, hogy kilábaljon a recesszióból, és Európa egyik gazdasági és társadalmi csillagá váljon. (Euroekonóm, 2019)

A nemzeti kisebbségek által lakott szuburbán kistérség kulturális potenciálja jelenleg valódi hajtóerő lehet a szuburbanizált társadalom számára, nemcsak Pozsony külvárosi részén, nem csupán a kreativitás és innováció forrásaként és is nem kizárólag a kultúrában, de végeredményképp a gazdaságban. A kultúra által képviselt hozzáadott érték nélkülözhetetlen, különösen a külvárosokban, ahol a gazdaság más ágazatai még nem működnek eléggé. Ezért döntő fontosságú, hogy ezt a területet új irányként tekintsük a lehetséges külvárosi növekedésre, mint egy lehetséges kitorési gazdasági ágazatot, amely hozzájárulhatna a régió imázsának, identitásának és kultúrájának jobb meghatározásához, a lakosság hozzáállásának és elvárásainak megfelelően.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A regionális GDP. MINDOP.[on-line]. A Szlovák Köztársaság Közlekedésügyi Minisztériumának statisztikai regionális adatai. Pozsony. https://www.mindop.sk/files/statistika_vud/reg_hdp.htm (online, 2019. 6.16)

A Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatának önkormányzati jellegű kereső rendszere Municipality. [on-line]. <https://data.statistics.sk/viz/html/en.html>(online, 2019. 6.16)

Bott Domonkos, L. (2018). Suburbanizácia na Žitnom ostrove. In: Suburbanizácia a identita. OZ FutuReg. 2019. Šamorín (kutatási eredmény)

Bott Domonkos, L. (2019.) A szuburbanizáció mikroregionális és lokális hatása Dél- Szlovákiában. In : Global, local, regional. 2019. Szabadka. Suburbanizácia. In: Suburbanizácia a identita. OZ FutuReg. 2019. Šamorín

Bugovics Z. (2005): *A területi identitás a társadalmi gazdasági térben*, Pécs. Pécsi Tudományegyetem, disszertációs értekezés
Cohen, S. (1969) *Hooligans, vandals and the community: a study of social reaction to juvenile delinquency. PhD thesis, The London School of Economics and Political Science (LSE).*

Euractiv (2019): Kultúra je dôležitejšia než IT. Online článok <https://euractiv.sk/section/vonkajsie-vztahy/news/kultura-je-pre-hospodarstvo-dolezitejsia-nez-it-012839/>

Euroekonom (2019). Kultúrny segment v ekonomike. 2019 <https://www.euroekonom.sk/ekonomika/narodne-hospodarstvo/>

Eurostat. European Government Expenditure (2019). European Commission. Cultural GDP data www.ec.europa.eu/eurostat/commission. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_recreation_culture_and_religion

Finweb. online. Oblasť sektora kultúry online <https://finweb.hnonline.sk/komentare-a-analyzy/277101-kultura-ma-hospodarsky-potencial>

Enyedi, Gy. (1988): *A városnövekedés szakaszai*, Akadémiai Kiadó, Budapest

- Galčanová, L. (2012): *Proces suburbanizace v kulturní perspektíve – teoretická prehľadová stať*. Masarykova Univerzita, Brno. In. Sociológia, 2012
- Hardi, T- Lados, M- Tóth, K (2010): *Magyar szlovák agglomeráció Pozsony környékén*. MTA Regionális Kutatások központja. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Győr – Somorja.
- Georges, B.B – U. (1994): *Geography, History and Social Science*. NY. Springer. ISBN 978-94-017-1681-9
- Lelkes G. (2008): *Régiók és gazdaság*. Fórum Kisebbségkutató Intézet
- Lelkes G. (2010) : *A régió gazdasága*. In: Hardi T- - Lados M.- Tóth K. In: Magyar szlovák agglomeráció Pozsony környékén. Somorja. Pécs. MTA RKK, Fórum Kisebbségkutató Intézet
- Lelkes G. 2006. Regionális fejlesztés környezetet Dél- Szlovákiában
- Musterd S. (1991) : *Neighbourhood Change in Amsterdam*, Amsterdam. Online: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9663.1991.tb01793.x>
- Myrdal, G. (1944): *An American Dilemma: The Negro Problem and Modern Democracy*, New York: Harper. Myrdal, growth processes and Principle of circular and cumulative causation: fusing Myrdalian and Kaldorian growth and development dynamics. Journal of Economic Issues, June 1, 2008, O'Hara, Phillip Anthony
- Myrdal, G. (1957), *Economic Theory and Underdeveloped Regions*, London: University Paperbacks, Methuen
- Pawera R et kol (2013): *Regionálna politika a politika súdržnosti Európskej únie a jej vplyv na Slovensko*. Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave
- Presinszky, L. 2002: Múltról a jelennek. Fejezetek Illésháza, Bélvata, Kismagyar és Tonkháza történelméből, Somorja, Martin Čičo - Michaela Kalinová - Silvia Paulusová a kol. 2002: Kalvárie a Krížové cesty na Slovensku, Úszo mütja és jelene
- Šveda M. (2008): *Bytová výstavba v zázemí veľkých slovenských miest v kontexte suburbanizácie a regionálnych disparít*. Bratislava. Geografický ústav SAV, Humánna geografia, Regionálna geografia, pp. 33=34
- Šveda, M. (2011): *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy z hľadiska analýzy zmien krajinej pokrývky*. Bratislava. Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského
- Šveda, M. (2014): *Fenomén neúplnej evidencie migrácie v suburbánnej zóne (na príklade zázemia Bratislavy)*. Bratislava. Geografický ústav SAV, 2014
- Sýkora, L. (2003) : *Suburbanizace a její společenské důsledky* [Suburbanization and its societal consequences]. Prague. Sociologický časopis/Czech Sociological Review 39 (2), s. 55-71.
- Sýkora, L. (2013) : *Most přes rozbouřené vody*. Bulletin České komory architektů 20 (3), s. 31-32.
- Ouředníček, M. (2002): *Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu*. In: Sýkora, L. ed.: *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Ústav pro ekopolitiku. Praha. Str. 39-54.
- Tammaru T. et kol (2001). *The Ethnic Dimensions of Suburbanisation in Estonia*, Journal of Ethnic and Migration Studies 39(5), 845-862.
- Zubrický G, (2010): In: Magyar- szlovák agglomeráció Pozsony környékén. MTA Regionális Kutatások Központja. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Győr – Somorja.